Aan
de Beschermers en Leden der Vereeniging.

INLEIDING EN KRONIJK.

I.

'k Geloof de toespraak, waarmede ik u dezen bouwhof binnen leid, gerustelijk te mogen beginnen met den ouden aanhef onzer Sprookjes: »daar was eens een Koning en een Koningin!"

Immers, al wat ge hier vinden zult, wil er u van verhalen, dat ons Nederland eenmaal een Koning was... dat Neêrlands Kunst eenmaal als Koningin, niet slechts op elk ander gebied, maar ook in en over 't rijksgebied der Muziek heerschte — en er, meer dan eene eeuw, den scepter zwaaide, waarvoor Europa's volkeren zich bogen.

Doch te gelijk zal u blijken, hoe de heugenis daaraan langzamerhand zóó uitgewischt was, dat nauwlijks een spoor nog restte. De »veder der historie" der nederlandsche, en bepaaldelijk der noord-nederlandsche Toonkunst was (zoo als Bilderdijk 't zou genoemd hebben) »der grijze fabel in den schoot gevallen": — onze muziekgeschiedenis was een mythe, ons koningschap een sprookje geworden! — Kinderlijk-ideale gemoederen mogten welligt, bij 't hooren vertellen van dit sprookje, zich nog streelen met de voorstelling, dat er een diepere zin, dat er een zweem van waarheid in school ... de verstandsmenschen trokken ongeloovig de schouders op (sommige, met spottend gebaar, zelfs de neuzen!) bij 't zien dweepen met een geloof, waarvoor huns inziens elk bewijs ontbrak — ja! dat, naar zij meenden, reeds »in den blijkbaar ònmuzikalen aard en aanleg onzes Volks" een verpletterend tegenbewijs vond.

Zoo stond het — tot in 1824 (en de namen van Cornelis Anne den Tex en Jacob de Vos Willemszoon zijn dankbaar daarbij te herdenken!) de 4de klasse van het toenmalig Koninklijk Instituut den prijsarbeid van Kiesewetter en Fétis, over »de verdiensten der Nederlanders omtrent de Toonkunst in de 14de, 15de en 16de eeuw" uitlokte, in 1828 bekroonde en in 1829 uitgaf.

Wel bleek daaruit, dat de overlevering althans een historischen achtergrond had — dat er Nederlanders vermeld werden, die hooggeroemde muzikale werken hadden voortgebragt, gevierde kapelmeesters van keizers en koningen waren geweest, en in onderscheidene landen invloedrijke muziekscholen hadden gesticht .... maar de nadere kennis der bijzonderheden waar het op aankwam (en vooral der werken zelve, die voor Neêrlands kunstheerschappij getuigen moesten) bleef meerendeels ontbreken.

Al spoedig verflaauwde dan ook bij 't grootere publiek de, voor een oogenblik, gewekte belangstelling. Zelfs bij de kunstoefenaars en kunstvrienden werd ze slechts nu en dan weder iets verlevendigd door 't geen enkele geschiedvorschers nog opspoorden. Grooten dank verdienen daaromtrent (naast Mr. Lagemans, die een korte wijle het »Muzijkaal tijdschrift der Maatsch. t. b. d. Toonkunst" bezorgde,) dr. Kist en zijne medestanders ... van welke ik hier bovenal Boers, Dodt van Flensburg en Nieuwenhuijzen noem — die, van 1836 tot 1848 en later, bij voortduring bleven verzamelen en in 't »Nederlandsch Muzijkaal Tijdschrift" en in de »Caecilia" bleven mededeelen, wat zij bij vroegere en latere schrijvers betrekkelijk onze muziekgeschiedenis aangeteekend vonden, of wat zij zelve hadden opgespoord.

Inmiddels had de »Maatschappij tot bevordering der Toonkunst" in 1843 begrepen, dat zij, om ons historisch regt te handhaven, tot de bronnen zelve moest opklimmen! Met behulp en door de zorg van Franciscus Commer, te Berlijn, vergaarde zij van 1844 tot 1859 in twintig folio deelen zoovele kunstwerken der oudere nederlandsche meesters, als zij in onderscheidene europeesche bibliotheken en verzamelingen magtig kon worden. Twaalf deelen daarvan gaf zij in druk ... en van dat oogenblik af had de studie der nederlandsche kweekschool op 't gebied der muziek den vasten bodem herwonnen, waarop de fabel weder historie wordt.

Doch al had de Maatschappij daardoor voor de europeesche kritiek het stevig fundament gelegd, waarop later zoo menig kunstgeleerde (en in 't bijzonder Ambros) de nederlandsche muziekgeschiedenis weder poogde op te bouwen... Nederland zèlf liet er zich blijkbaar weinig aan gelegen liggen.

Voor een deel misschien ontbrak ten onzent... niet slechts aan het grootere publiek, maar zelfs aan de meeste der hooger ontwikkelde kunstvrienden — de kennis, om die werken, zelfs in den vorm waarin ze nu waren uitgegeven, te ontraadselen, en alzoo te waardeeren en te genieten. Voor een ander deel vertegenwoordigde die uitgave der Maatschappij — die onder den titel »Collectio operum musicorum batavorum saeculi XVI" het licht zag... een tijdvak, waarvan aan de Zuidelijke Nederlanden zóozeer het leeuwendeel toekwam — dat er in waarheid wel »belgicorum" in plaats van »batavorum" op den titel had behooren te staan.

Zoo bleven dan de verstandsmenschen ... al konden ze nu niet langer beweren dat de nederlandsche muzikale kunstgeschiedenis een mythe was, toch stokstijf volhouden, dat er dan misschien nog wel een belgische — een zuid-nederlandsche — maar zeker geen noord-nederlandsche muziekgeschiedenis te schrijven ware ... en althans, dat geen werken van noord-nederlandsche meesters ooit historischen invloed op 't overige Europa hadden gehad; maar bovenal, dat geen dier werken *nu nog* den toets, zelfs der vergelijkende kritiek kon doorstaan, en nog veel minder den aesthetischen zin van het thans levende geslacht zou kunnen bevredigen.

De Maatschappij t. b. d. Toonkunst zag dien ten gevolge zich gedrongen om te beproeven, wat, bij eene, zooveel mogelijk zuivere, scheiding van het muzikale leven in de vereenigde Nederlanden der XVIde eeuw (of zoo ge wilt van de zuidelijke en noordelijke Nederlanden der XVde tot XVIIIde eeuw) regtens ten opzigte dier drie punten was te voldingen. Zij hield zich overtuigd dat de Nederlandsche kunst in haar wezen één was, al had ze zich in Vlaanderen en Henegouwen misschien luisterrijker geopenbaard dan in Holland. Doch zij was evenzeer doordrongen van het besef, dat Noord-nederland (gelijk het thans als »Koningrijk der Nederlanden" afgerond is!) eene zelfstandig roemrijke plaats naast Zuid-nederland (het tegenwoordig Koningrijk Belgie) had

in te nemen; al moest zij voorloopig nog erkennen, dat aan het afdoend b e w ij s daarvoor veel mangelde.

Zij begeerde dus scherp in 't licht te stellen, wat het regtmatig deel der N o o r d-nederlandsche kunstenaars en kunstvrienden was! —

Hoe zij dit beproefde, blijke u uit hare »Punten van Beschrijving" voor den jare 1863. — Daarin toch leest gij als, Punt III:

PRIJSVRAGEN EN VRIJE INZENDINGEN.

a. Nederlandsche Kunstgeschiedenis.

D. Heeft de Maatschappij, door het bijeenbrengen en uitgeven der *Colllectio Operum Musicorum Batavorum Saeculi XVI*, en door 't uitlokken der Monographiën over MATTHEUS LE MAISTRE, ADRIAAN PETIT, en 't oude Lied: *"het dayhet in den Oosten"* aanvankelijk het hare bijgedragen om licht te doen opgaan over een nog zoo duister, maar toch voor geheel Europa zoo allerbelangrijkst tijdperk der Nederlandsche Kunstgeschiedenis, zij kan hiermede haar taak niet afgedaan achten.

Terwijl zij alzoo haar onderzoek naar den kunsttoestand der *Vereenigde Nederlanden* bedachtzaam doch gestadig dient voor te zetten, schijnt ze bovendien en in 't bijzonder geroepen te zijn, een nog meer regtstreeksch onderzoek in te stellen omtrent de Levens- en Kunstgeschiedenis der *Noord-Nederlandsche* Meesters in de XVIde en XVIIde Eeuw.

Hoofdbestuurders geven alzoo in beraad:

1⁰. Bij 't nogmaals openstellen der gelegenheid tot het inzenden van:

a. Historische Schetsen uit het gebied der Nederlandsche Muzikale Kunst in de XVIde Eeuw, als bouwstoffen tot eene Kunstgeschiedenis: — degelijk van inhoud, boeijend van vorm, in den geest van VON WINTERFELD'S *Beiträge zur Geschichte heiliger Tonkunst*,

premie (naar gelang van omvang en gehalte) van *f* 25 tot *f* 200;

2⁰. Als nieuwe Prijsvragen uit te schrijven:

b. Eene Naamlijst van de Toonkunstenaars, die van den vroegsten tijd tot in het begin der XVIIde Eeuw in de *Noordelijke* Nederlanden (binnen de grenzen van het tegenwoordig *Koningrijk*) geboren zijn of geleefd hebben; met opgave van 'tgeen bekend mogt zijn omtrent hun Leven en hunne Werken, en met aanwijzing der openbare of bijzondere Verzamelingen in welke die werken, in Handschrift of in Druk, te vinden zijn.

Premie (naar gelang van volledigheid en bronnenstudie) van *f* 50 tot *f* 250 (later bij herhaling gebragt op *f* 100 tot *f* 500).

c. Eene uitvoerige Monographie over J. P. SWEELINCK (geboren te Deventer 1540) de grondlegger der Duitsche Orgelschool; toegelicht door eene zoo volledig mogelijke verzameling zijner in Handschrift of in Druk bestaande Werken.

Premie (naar gelang van bronnenstudie en bijlagen) van *f* 100 tot *f* 400.

Doch terwijl de prijsvraag *a* door de vergadering werd goedgekeurd, scheen deze van die onder *b* en *c* zóo weinig vrucht te verwachten, dat ze, bij herhaald staken van stemmen, werden afgewezen.

Ten volgende jare evenwel werden die vragen op nieuw door het Hoofdbestuur aan de orde gesteld, en *b* met 15 tegen 12, *c* met 16 tegen 11 stemmen aangenomen. De gelegenheid tot inzending werd voor *alle* europeesche kunstgeschiedvorschers opengesteld.

Zij die aan de vrucht dezer poging twijfelden, schenen gelijk te krijgen! Jaar op jaar verliep, zonder dat er eenig antwoord kwam. Eindelijk echter, en wel in 1868, ontving de Maatschappij een hoogduitsch antwoord: een »bio-bibliographisch Lexicon," dat mededeelingen ten opzigte van 161 noord-nederlandsche toonkunstenaars en schrijvers over toonkunst bevatte (ware ook van een 60-tal de herkomst of 't verblijf twijfelachtig), en waaraan zij een premie van *f* 200.— toewees op de navolgende gronden:

1°. dat ofschoon het Antwoord eenerzijds onvolledig is, anderzijds overtolligs bevat, echter veel wat ontbreekt of onnaauwkeurig is, voortvloeit uit de verklaarbare en daarom vergeeflijke, onbekendheid des uitheemschen Auteurs, met de (al zijn 't weinigen!) *Nederlandsche* Schrijvers over Muziekgeschiedenis of over enkele bijzonderheden daarvan;

2°. dat bovendien enkele Artikelen, en met name die, betrekkelijk AVIDIUS, DANCKERTS, SEBASTIAAN en CHRISTIAAN DE HOLLANDER, JONCKERS, OBRECHT, SWEELINCK, VAN TOL en DE WEERD, zoo al niet door biographische, dan toch door bibliographische, onbekende, of minder bekende bijzonderheden, merkwaardig zijn;

3°. dat, hoewel ter Uitgave voor als nog ongeschikt, toch het bezit — althans van dàt gedeelte van het Prijsantwoord — voor de Maatschappij begeerlijk is:... óok misschien als eerste Steen voor het historisch Gebouw, dat alleen door de gezamenlijke krachten eener VEREENIGING voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis zal kunnen worden opgetrokken.

Als schrijver maakte zich bekend de hr. ROBERT EITNER, te Berlijn; en zijn arbeid was voor ons vooral dáarom van hooge waarde, wijl hij aanwees in wèlke europeesche bibliotheken nog enkele werken of althans enkele stemmen [1]) van werken onzer noordelijke toonmeesters te vinden waren, of welligt nog verscholen moesten zijn.

---

[1]) Partituren toch werden in vroeger tijd bijna nooit gedrukt. Men vindt dus enkel

Zoo hadden wij dan op 't gebied der muziekgeschiedenis nu ook voor ons Vaderland een eigen bouwgrond verkregen, en althans een honderdtal, meer of min kloeke pijlers, waarop verwulf en boog verrijzen kon. Bovenal echter was daardoor de overtuiging levend geworden van het begeerlijke, ja noodzakelijke, om tot dat einde eene... wel innig met de Maatschappij v. Toonkunst verbondene en door haar gesteunde — maar toch zelfstandig werkzame Vereeniging te stichten, die een eigen kring van Beschermers en Medearbeiders om zich verzamelen zou.

De gedachte werd terstond daad! — Reeds in de Handelingen derzèlfde Algemeene Vergadering (30 junij 1868), waarin aan Eitners prijsantwoord de eerepremie werd toegewezen, lezen wij:

Nederlandsche Muziekgeschiedenis.

Na uitvoerige beraadslaging — en overwegende:

1⁰. dat uit de jongste nasporingen van AMBROS op nieuw blijkt, in hoe hooge mate de XVde en XVIde Eeuw (1450—1550) op het gebied der Toonkunst „de Eeuw der Nederlanders" verdient genoemd te worden, als het schitterend tijdperk der grondlegging van àlle europeesche Kunstscholen, door Nederlandsche Meesters;

2⁰. dat onze Maatschappij wel is waar, de onwraakbare Bescheiden voor die kunstglorie des Nederlandschen Volks heeft verzameld, neêrgelegd en aan het licht gebragt, in de XII Deelen der COLLECTIO OPERUM MUSICORUM BATAVORUM SAECULI XVI — doch dat voor 't overige de kennis en de studie dier kunstgewrochten en van hunne Scheppers, *ten onzent* bijna alles te wenschen overig laat;

3⁰. dat, zoo al niet in Lands- of gewestelijke Archieven (gelijk het onderzoek schijnt te bewijzen!) dan toch in gemeente- en Kerk-Archieven, alsmede in onze zoo talrijke Plaatsbeschrijvingen en Gemeente-Kronyken, gewisselijk nog vele belangrijke Bescheiden schuilen „betrekkelijk de Geschiedenis der Nederlandsche Toonkunst en Toonkunstenaars";

---

de afzonderlijke stemmen der werken. Doch helaas ook deze zóo schaars en zoo verstrooid, dat men bijna geheel Europa moet doorsnuffelen, om de 4 tot 8 stemmen onzer oudere nederlandsche werken bijeen te krijgen — en dit... voor de meeste... in arren moede moet opgeven.

Men zie, in verband daarmede (en in 't bijzonder ook in betrekking tot de monographie over Sweelinck) wat te lezen staat op blz. 36 tot 47 hierachter.

4⁰. dat bovendien in eene menigte Geschriften van ànderen aard hier en daar bijzonderheden vermeld zijn, die van groot gewicht voor de Geschiedenis der Nederlandsche Toonkunst zouden wezen, indien ze werden bijeengezameld en tot een goed geordend (en methodisch te overzien) Geheel werden gebragt;

5⁰. dat, behalve in de (niet-talrijke) Bibliotheken van Kunstverzamelaars, zich buiten twijfel ook in 't bezit van bijzondere Personen nog enkele of meerdere Muziekwerken bevinden, die een nieuw en helder licht kunnen werpen op den voorvaderlijken roem in dezen: — en 't alzoo van het uiterste belang zou zijn, die Werken (vaak voor den Bezitter weinig waard en na zijn dood alligt geheel vernield!) zoo mogelijk tot één te brengen... of althans te weten, wáár zij zich bevinden en wat zij inhouden;

6⁰. dat evenwel de krachten en middelen van één persoon, of zelfs van eenigen (ook al waren beiden de ruimst denkbare) tot dat opsporen, doorsnuffelen, uitpluizen, schiften, ordenen, in één helder beeld zaâmvatten en, zoo mogelijk, in éene duurzame (en voor de Studie van Allen mildelijk geópende) hand zamenbrengen van die honderden bijzonderheden, bescheiden en kunstoverblijfselen, ontoereikende zouden zijn — en het doel alzoo eeniglijk te bereiken ware door eene menigte van — door het gehéele Land verspreide, en toch... door gemeenschappelijken band en plan vereende, krachten;

besluit de Vergadering:

Het Hoofdbestuur te magtigen, om te beproeven: òf niet de Maatschappij — even als de vroeger door haar gegrondveste (en voor de kunstbeschaving des Volks reeds zoo véel belovende) Koraalvereeniging — thans eene Vereeniging voor Nederlandsche (en in 't bijzonder Noord-Nederlandsche) Muziek-Geschiedenis kan stichten? —

Even als bij de éerstgenoemde, zou alsdan het éerst optredend Bestuur door de Maatschappij worden uitgenoodigd — en de middelen tot de aanvankelijke vestiging door Haar, bij wijze van Crediet, worden verstrekt.

Daarna evenwel zou de Vereeniging zelfstandig moeten trachten, het (tot onze schande!) zoo slordig braakliggend veld van ons roemrijk Kunstverleden te ontginnen — en bovenal te redden, wat er in ons Land in openbare Verzamelingen, of bij bijzondere Personen, nog te vinden zij, van Nederlandsche Muziek- en Boekwerken van dien aard!

Het Hoofdbestuur ontvangt alzoo de opdragt:

1⁰. tot het uitnoodigen van Bestuurders, Correspondenten, Beschermers en Leden van zulk eene Vereeniging;

2⁰. tot het ontwerpen eener voorloopige regeling, en het voorbereiden van (op bepaalde of onbepaalde tijden verschijnende) Overzigten: waarin telkens *Ver-*

slag wordt gegeven van de Uitkomsten, welke de nasporingen der Vereeniging hebben opgeleverd;

3⁰. tot het, voor zooveel noodig, beschikken over den Begrootingspost voor *Onvoorziene Uitgaven.*

Het Hoofdbestuur gaf terstond gevolg aan die opdragt. Immers nog in diezelfde Handelingen leest gij de uitnoodiging:

Aan Neêrlands Geschiedvorschers en Kunstverzamelaars, Archivarii, Kerkbesturen, Uitgevers, enz.

De Ondergeteekende maakt reeds terstond van de hier nog open ruimte gebruik, om, terwijl hij zich in de éerste plaats tot *U* wendt, tevens alle Kunstenaars en Kunstvrienden in den Lande uit te noodigen, als

Correspondenten,
Beschermers, — of
Leden

toe te treden tot de ontworpen „Vereeniging voor Nederlandsche (in 't bijzonder *Noord*-Nederlandsche) Muziekgeschiedenis."

Wil daarvan doen blijken door hem, uw Naam en Woonplaats op te geven; ware 't ook maar door het zenden van uw Naamkaartje. —

Zonder vooruit te loopen op de beslissing van het te kiezen Hoofdbestuur, willen wij hier in eenige hoofdtrekken zamenvatten, wat ons ten opzigte van het doel en van de inrigting der Vereeniging nu reeds voor den geest zweeft.

A. Het opsporen en, zooveel 't kan, verzamelen van alle Muziekwerken en Geschriften over Muziek: bijzonder van Noord-Nederlandschen oorsprong;

B. het opsporen en bekend maken van alle Bescheiden, die biographische of historische bijzonderheden bevatten, betrekkelijk Noord-Nederlandsche Kunstenaars en Kunstwerken, van den vroegsten tijd af: doch voornamelijk van 1350 tot 1800;

C. het stichten van Afdeelingen, in welke historische mededeelingen en voordragten gedaan — en toegelicht worden door het uitvoeren van Kunstwerken uit het Tijdvak (of van den Componist) waarop de mededeeling betrekking heeft;

D. het uitgeven van *Verslagen* (òf, bij ruime belangstelling, van een *Tijdschrift*), waarin de Vereeniging niet slechts de uitkomsten van haar eigen onderzoek bekend maakt, maar óok van de nasporingen, die (in hàre rigting) dóor en in het Buitenland geschieden.

De taak der Correspondenten zal (*elk in 't bijzonder voor de plaats zijner inwoning*) moeten zijn:

1°. het doorsnuffelen van Gemeente- en Kerk-Archieven, Kronijken en Plaatsbeschrijvingen — en het aanteekenen van het gevondene;

2°. het catalogiseeren van hetgeen in openbare en bijzondere Verzamelingen aan Kunstwerken of Geschriften nog voorhanden is;

3°. het opmerkzaam maken op Verkoopingen, op welke zoodanige Werken of Geschriften voorkomen;

4°. het, zoo mogelijk, stichten van Afdeelingen, of, (zoo *niet*) het zèlf van tijd tot tijd houden van Voordragten over Noord-Nederlandsche Muziekgeschiedenis.

Om BESCHERMER te worden, betale men b. v. ten minsten *f* 3. 's Jaars. De daaraan verbonden voorregten — boven en behalve het kosteloos ontvangen van *alles* wat de Vereeniging regtstreeks in het licht geeft — zijn later breeder te bepalen.

Om LID te worden, betale men b. v. *f* 1.25 's Jaars; en ontvangt daarvoor kosteloos de *Verslagen*, welke door de Vereeniging worden uitgegeven.

De Afdeelingen moeten wijders volkomen *vrij* blijven in de inrigting harer eigene huishouding.

Ziedaar de hoofdtrekken, die de Vereeniging onzes inziens dienen te kenmerken. — Welkom intusschen zal elke voorslag tot nog bèters zijn!

Wil alzoo ons ten spoedigste melden, of ge geneigd zijt Correspondent, òf Beschermer òf Lid te worden. — De zaak is waarlijk gewigtig voor den roem des Voorgeslachts en de eere van het Nu levende.

Ook houden wij ons ten zeerste aanbevolen voor het ten Geschenke ontvangen van Muziekwerken en Geschriften: — vaak voor den Bezitter van luttele... doch voor Ons (als bouwsteenen tot eene historische Kunstzaal) alligt van onschatbare waarde.

Amsterdam, 1868/69.

J. P. HEIJE,
Algemeen Secretaris.

II.

En zie! 't was, alsof een elektrische schok door den Lande ging! — Nu 't onloochenbaar was geworden, dat onze voorvaderen ook op muzikaal gebied hun »heldentijdperk" hebben gehad, en dat de deels geheel vergeten, deels lang betwiste bewijzen daarvoor welligt weer waren op te sporen ... nu toonde zich de eigenaardigheid van ons Volkskarakter: »lang aarzelen, zoo men twijfelt... krachtig handelen, zoodra men overtuigd is" — op nieuw en ten volle! Waar vroeger haast niemand belang

in scheen te stellen, deden 't nu op eens honderden... en de Vereeniging was tot stand gekomen, toen ze nog naauwelijks ontworpen was — en toegejuicht en gesteund, zoowel door de hoogstgeplaatsten als door de nederigen in den Lande.

Op den 19den november des jaars 1868 kwamen, op uitnoodiging der Maatschappij t. b. d. Toonkunst eenige kunstvrienden bijeen, om de grondslagen der Vereeniging vast te stellen en reeds op den 10den december maakten zij die grondslagen aan het nederlandsche Volk bekend.

Dat program luidde als volgt:

MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TOONKUNST.

Vereeniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis.

Das Jahrhundert von 1450 bis 1550 verdient in der Musikgeschichte recht eigentlich den Namen des Jahrhunderts der Niederländer. — Die Niederlande, galten für die Hochschule der Musik selbst noch dann, als Italiens musikalischer Ruhm schon im vollen Glanze strahlte. (A. W. AMBROS.)

De Vereeniging is, — als Filiaalstichting der Maatschappij t. b. d. Toonkunst, — op den 19den November j.l. gegrondvest.

Het Hoofdbestuur der V. is, op uitnoodiging der M., aanvaard door de Heeren:

Prof. W. MOLL, Voorzitter, FRANS COENEN, Onder-Voorzitter;

Dr. J. P. HEIJE, 1e Secretaris; EMIL MOHR, 2e Secretaris;

Mr. J. A. SILLEM, Penningmeester; H. TIEDEMAN, Bibliothecaris:

allen te Amsterdam; en wijders door de HH.:

J. C. BOERS (Delft); P. LEENDERTZ, Wz. (Medemblik); en H. C. ROGGE (Leiden).

De Navorscher is gekozen tot orgaan der V.; en wel bovenal voor Vraag en Antwoord betrekkelijk feiten en personen. Ook het muzikaal tijdschrift *Caecilia* heeft heuschelijk zijne kolommen voor de V. geopend. Afzonderlijke verslagen komen later. Voor 't oogenblik zij voldoende, dat de V. zich ten doel stelt de, ten onzent zoo goed als onbekende, en toch zoo roemrijke geschiedenis der Nederlandsche Toonkunst, — en meer bepaald het regtmatig aandeel van Noord-Nederland daarin — na te sporen en aan het licht te brengen.

De V. behandelt tot dat einde in 't bijzonder de tijdperken, welke met OBRECHT (1450) aanvangen, en met SWEELINCK (1621) eindigen. Intusschen zal noch het daar-

aan voorafgaand tijdvak, van RADBOUD af (900) — noch het merkwaardig tijdvak van kwijning, verval, en aanvankelijk weder herleven (1650 tot 1800), uit het oog worden verloren.

De hoofdrubrieken, onder welke het Hoofdbestuur de ingewachte bouwstoffen en mededeelingen (ook die, welke het Buitenland levert) rangschikken, en, zooveel doenlijk, onder algemeene gezigtspunten zaâmvatten zal, zijn:

1. Biographie (Boers); 2. Bibliographie (Rogge); 3. Critiek en Aesthetiek (Sillem); 4. Instrumenten en Instrumentatie (Coenen); 5. Orgels en Organisten (Mohr); 6. Kerkgezang (Moll); 7. het geestelijk en wereldlijk Lied (Leendertz); 8. het Nederlandsch Zangspel (Tiedeman); 9. het Volksleven (Heije).

Adviserende Leden des Hoofdbestuurs zijn de V. met raad en inlichting ten nutte.

Correspondenten worden, zoo mogelijk in elke Gemeente des Lands, verzocht zich te leenen tot het doen van nasporing; het winnen van Beschermers en Leden; het opwekken tot het aan de V. schenken van Muziekwerken en Geschriften, vóór 1800 verschenen: — en het stichten van Afdeelingen, in welke de compositiën der oudere nederlandsche toonmeesters (welke door de V. zullen worden uitgegeven) beoefend en uitgevoerd worden.

Beschermer is elk, die 's jaars *ten minsten f* 3.—: Lid, die *ten minsten f* 1.25 bijdraagt.

Zij ontvangen elk jaar kosteloos een afdruk der Verslagen en Schetsen der V. Eerstgenoemden bovendien een afdruk, in partituur en stemmen, van ten minsten één, door de V. uitgegeven, oud-nederlandsch Muziekwerk, dat, behalve historische ook nog genoegzame aesthetische waarde bezit, om met genot gehoord te worden.

De toetredenden vóór of in 1869, ontvangen Prof. MOLL's Geschrift betrekkelijk „het Kerkgezang tijdens de opkomst en den bloei der oud-nederlandsche Muziekschool" (Voordragt in de k. Akademie v. wetenschappen), ten geschenke.

Hunnerzijds gelieven zij, telken jare vóor 1°. Maart — of, wijders, telkens eene maand na hun toetreden — het bedrag hunner deelneming, portvrij, per postwissel over te maken aan den Penningmeester, Mr. J. A. SILLEM te Amsterdam.

Ieder (en in de eerste plaats dus elk Correspondent), die zoo goed is, ons de uitkomsten zijner nasporingen of zijne wetenschap mede te deelen, wordt beleefdelijk verzocht, elke mededeeling op een afzonderlijk blaadje te schrijven (ten naastenbij in 't formaat van een octavo-bladzijde schrijfpapier, *overdwars*-genomen), opdat al het ingekomene terstond alphabetisch kunne gerangschikt en, zooveel mógelijk naar de rubriek tot welke de mededeeling behoort, kunne geordend worden.

Het aldus geordende wordt in Verslagen, Schetsen en Overzigten (later, zoo we belangstelling genoeg vinden, in een uitsluitend daaraan gewijd Tijdschrift) afzonderlijk uitgegeven, en aan de Beschermers en Leden verstrekt. Bijzondere punten worden... gelijk wij reeds zeiden — in den gebruikelijken vorm van Vraag en Antwoord, in den „Navorscher" (of in de *Caecilia*) ter sprake gebragt.

Van de namen dergenen die ons Mededeelingen zenden, wordt erkentelijk melding gemaakt.

Niet minder geschiedt dit van hen, die door Geschenken van Muziekwerken en Geschriften over Muziek onze poging steunen. Die Geschenken, voor menig' Bezitter vaak van luttele ... maar voor Ons — als bouwsteenen tot eene historische Kunstzaal — alligt van onschatbare waarde, blijven (met de Boekerij der M. t. b. d. Toonkunst verbonden) toegankelijk voor de Beschermers en Leden.

Behalve op zulke Geschenken, stellen wij ook den hoogsten prijs op *Overdrukjes* van Opstellen, welke in grootere verzamelwerken of tijdschriften zijn opgenomen.

Zoo trede dan ieder toe, die beseft, welk een schuld wij te kwijten hebben aan den roem des voorgeslachts, aan de eere onzes Lands tegenover het kunstlievend Europa, aan de geestesverheffing der thans levenden: — die zoo goed als geheel vervreemd zijn van een der schitterendste tijdperken van voorvaderlijke glorie, dat óoit eenig volk in zijne geschiedenis had aan te wijzen.

Elk beschaafd man, elke hooger ontwikkelde vrouw doordringe zich van de overtuiging, dat het hier eene nationale zaak geldt; en dat, voor een kleine Natie als de onze, niets noodlottiger is, dan onkunde betrekkelijk eigen historischen roem en ongeloof aan eigen kracht.

Beiden zullen verdwijnen, wanneer elk Nederlander die het vermag, ons pogen steunt met de belangrijke stoffelijke middelen en met de veelvuldige wetenschappelijke bouwstoffen, die wij behoeven om, – in levende tegenstelling tot de verwaarloozing van het verledene — te toonen, dat de studie van de „Eeuw der Nederlanders" op muzikaal gebied het beste middel is, om op nieuw zulk een Eeuw voor ons Vaderland te doen aanbreken.

Dat is alzoo de roeping en de taak der Natie. Vervulle zij die: Wij zullen, naar wij vermogen, het onze doen.

Wij vertrouwen, dat al de Nederlandsche Tijdschriften en Dagbladen dit stuk zullen gelieven over te nemen.

Alle toezendingen, en bepaald die van Muziekwerken en Geschriften, verzoeken wij te mogen ontvangen met Boekverkoopersgelegenheid, onder adres van den heer boekhandelaar G. L. FUNKE te Amsterdam.

Amsterdam, 1868/69.

In naam der Vereeniging:
J. P. HEIJE,
EMIL MOHR,
Secretarissen.

En ja! naauwlijks was dat program in den Lande verspreid, of wij wonnen in weinige dagen zóo veel Beschermers, Leden en Correspondenten, dat wij in januarij onze geregelde maandelijksche mededeelingen in den »Navorscher" konden aanvangen, en reeds in april 1869 eene afzonderlijke reeks »Berigten" konden uitgeven, waarvan de aanhef aldus luidde:

Sints wij het doel onzer V. bekend maakten (10 dec. '68), ontbrak het nog geen dag aan waarlijk treffende blijken van belangstelling.

1°. Het Hoofdbestuur bleef bestaan uit de bij ons program genoemde Heeren.

2°. De hr. H. A. Viotta brengt een door het hoofdbestuur aangewezen werk van een onzer oude meesters in nieuweren partituurvorm, en maakt het voor de pers gereed.

Het is een 5- en 3-stemmig *Regina Coeli* van onzen beroemden Jan Pieters Sweelinck: het n°. 33 der *Cantiones Sacrae*, Antwerpen 1619. Aan het éenig ons bekende exemplaar van dit werk (in de koninklijke Berlijnsche bibliotheek) ontbreekt de vijfde stem [1]). Ons handschrift van het *Regina* (een geschenk van wijlen Georges Kastner, ons eerelid te Parijs) is compleet.

3°. Als *adviserende* leden des hoofdbestuurs zijn belangstellend toegetreden de HH. S. van Baalen (Rotterdam), J. G. Bastiaans (Haarlem), dr. Th. J. H. Borret (Vogelenzang), W. J. Hofdijk en Frederik Muller (Amsterdam), W. J. F. Nieuwenhuijzen (Utrecht), Martinus Nijhoff ('s Gravenhage) en Joh. J. H. Verhulst (Amsterdam).

4°. Sedert 10 december verwierven wij 370 *beschermers* (met eene jaarlijksche bijdrage van *ƒ* 30 tot *ƒ* 3) en 220 *leden* (met eene jaarlijksche bijdrage van *ƒ* 2.50 tot *ƒ* 1.25). Aan het hoofd der eerstgenoemden zien wij erkentelijk Z. M. den Koning, H. M. de Koningin en Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden, voor waarlijk vorstelijke jaarlijksche bijdrage, of geschenk in eens.

5°. In 49 gemeenten onzes lands zijn *correspondenten* toegetreden; en bovendien in Berlijn, Brussel en Parijs.

Op enkele dier plaatsen zijn meerdere correspondenten (onze nasporingen eischen véler en velerlei kracht!), die wij tot geregeld zamenwerken met elkaar in verband brengen. Wij geven op den omslag van dit blad eene volledige naamlijst; alsmede eene van onze beschermers en leden.

6°. *Mededeelingen* ontvingen wij van de HH. van Asselt (Oldebroek), Bastiaans (Haarlem), v. Doorninck (Deventer), Eekhoff (Leeuwarden), Gerlings (Haarlem), Hoogstraten (Krimpen a/d IJ), Korndörffer (Rotterdam), Lagemans ('s Gravenhage), Nieuwenhuijzen (Utrecht), van Rappard (Zeist), Schneider (Rotterdam), Smits (Nijkerk), de Stoppelaar (Middelburg), de Wal (Leiden) en Wap ('s Gravenhage).

7°. *Geschenken* — en daaronder zeldzame en kostbare — vloeiden ons toe, behalve van de M. v. Ned. Letterk. en van mejufvr. Constance Dupper (Vianen), — van de HH. Bastiaans (H.); Boers (Delft); Brandts Buijs (Zutfen); de Coussemaker (Rijssel); Eekhoff (L.); Heije (A.); Lagemans ('s Gravenhage); v. Maldeghem (Brussel); Moll en Fred. Muller (A.); Nieuwenhuijzen (Utrecht); Rogge (Leiden); Rijnbende (Schiedam); Smits (Nijkerk) en Alberdingk Thijm (A.) [2]).

---

1) Later hebben wij in de parijsche bibliotheek een compleet exemplaar ontdekt (zie, in verband met blz. 44, blz. XXII hierachter); en thans gelukkig de ontbrekende stemmen (de quinta en de bassus continuus) in afschrift verkregen.

2) Ge vindt de vermelding der Geschenken (en van zoo vele als ons nog daarna toevloeiden) hierachter op blz. 124, enz.

8°. *Aankoop* deden wij van drie zeldzame handschriften [1]).

1. Een Graduale Romanorum uit de 13e (doch volgens Prof. Moll en den hr. Boers uit de 15de) Eeuw; afkomstig uit de Bibliotheek Jac. Koning.

2. De volgeestige harmonische wegwijzer, door J. W. Lustig (onuitgeg.), autograaf.

3. Zielroerende Gezangen van Vermooten (2 st.); zeer fraai handschrift.

9°. De heer minister v. Binnenl. Zaken deed, op ons verzoek, aan elke der (ruim elfhonderd) Gemeentebesturen des lands het, door ons tot dat einde verstrekte, program onzer V. toekomen: met uitnoodiging om ons te melden, *wie* door hen tot nasporing zal worden aangewezen en in staat gesteld.

De heer minister voor R. K. Eeredienst meldde ons, dat hij de nederlandsche Bisschoppen heeft bekend gemaakt met onzen wensch om mededeelingen; en heeft uitgenoodigd om hunnerzijds zooveel doenlijk daaraan bevorderlijk te zijn.

Wij zeggen allen ten innigsten dank, voor hunne waarlijk hartverheffende medewerking. Blijft zij aanhouden en toenemen, dan geven wij later — terwijl de Navorscher en de Caecilia geregeld onze maandelijksche vragen, enz. blijven bevatten — behalve *afzonderlijke* Bladen gelijk dit, ook breeder uitgewerkte mededeelingen.

Inmiddels zie elk na, of hij niet wat bezit, of aangeteekend heeft, wat ons van nut kan zijn: bepaaldelijk ook *overdrukjes* (of incomplete deelen) van verzamelwerken of tijdschriften, die iets in de rigting van ons streven bevatten. Nu is het nog tijd veel te redden, wat anders alligt onherroepelijk verloren gaat!

Namens de Vereeniging:
J. P. HEIJE, 1ste *Secretaris.*

III.

En zoo is het in klimmende belangstelling voortgegaan.

In dit, ons éérste »Jaarboek" vindt ge thans bijeengebragt wat wij tot januarij 1871 opspoorden, hervonden, onder het oog en (vaak met groote offers!) in bezit verkregen [2]). De afdeelingen waarin 't geordend en gerangschikt is, zijn zoo wij hopen te gelijker tijd schetsteekeningen van sommige onderdeelen des tempels, waarvoor wij hier wat bouwsteenen hebben zamengedragen en opgetast.

Bouwsteenen .... want och! wij moeten het erkennen en bekennen, dat wij bij het terugzien op ons program van den 10den december

[1]) Wat we later aankochten (en 't is veel!) of in verschillende europeesche bibliotheken deden afschrijven, vindt ge evenzeer hierachter op blz. 124, enz.

[2]) Wat wij sedert dien tijd ontdekten en verwierven vindt ge meêgedeeld in den Navorscher voor 1871, en hopen wij, met datgene wat we in 1872 zullen bijeenbrengen, in een tweede Jaarboek te vereenigen.

1868, en op de negen hoofdafdeelingen in welke wij ons voorgesteld en u toegezegd hadden »de in te wachten bouwstoffen en mededeelingen (ook die welke het *Buitenland* zou leveren) te rangschikken en, zooveel doenlijk, *onder* algemeene *gezigtspunten zaam te vatten*," droevig beschaamd staan.

Immers hoe méer bouwstoffen wij heinde en verre opspoorden en verzamelden, hoe vlijtiger en trouwer wij... en velen die gelijk wij — en misschien nog scherper — de voor Nederland gewigtige beteekenis van ons doel inzagen en begrepen... historisch goud en edelgesteente uit de mijnschacht van 't verleden aan 't licht bragten, hoe méer wij bespeurden wat ons nog ontbreekt, om (gezwegen van sierlijk geordenden opbouw) te kunnen beginnen met het leggen van de grondslagen des Pantheons voor Noord-neêrlands muziekgeschiedenis.

Want juist naarmate wij meer en kostelijker gedenksteenen der oudnederlandsche toonkunst opdolven, ontwaarden wij niet alleen hoeveel daarnevens in puin ligt of misschien onherstelbaar is vergruisd, maar het werd ons tevens onbetwijfelbaar duidelijk, dat er nog jaren arbeids... en wetenschappelijke en stoffelijke hulp van honderden, zoo niet duizenden in den Lande — vereischt worden om dat vergruizelde uit den weg te ruimen, 't voor nieuwbouw bruikbare van het puin af te zonderen, en den grond zóodanig te stevigen, dat er inderdaad een zegeteeken onzer voorvaderlijke glorie in het rijk der Toonen op te stichten zij.

Dat we evenwel die honderden en duizenden vinden zullen, betwijfelen wij niet! Dat ook de noord-nederlandsche *Aula*, de groote gehoorzaal der hoogeschool, waarin Europa aan de voeten zat der nederlandsche meesters, en als aan hun lippen hing, te herbouwen *is*, gelooven wij, in de, nog geen 3 jaar, van ons bestaan — en reeds in 't geen wij in dit Jaarboek bijeenbragten — met de stukken bewezen te hebben.

Wij mogen er niet over uitweiden, en laten liefst de inhoud van het boek voor zich zelven spreken! Dit enkel voelen wij ons gedrongen in het licht te stellen: dat het ons gelukt is een tal van werken onzer oude meesters, die geheel verloren schenen, op te sporen... en daardoor, thans niet meer in historisch overgeleverde phrasen, maar in en door de gewrochten zelve, het bewijs te leveren, dat de *oud-italiaansche* school

der toonkunst, die — tot op Palaestrina — voor *Zuid*-nederland wortelt, in den Oostvlaming Okeghem († 1513) — voor Noord-nederland wortelt, in de scheppingen van onzen utrechtschen OBRECHT († 1507)... dat de *nieuw-duitsche* school, van Bach tot Beethoven méér dan in den zuid-nederlandschen bodem (en bijna eeniglijk), wortelt in de scheppingen en in de onderwijsmethode van onzen deventerschen SWEELINCK († 1621) [1]).

Dat *die* eere òns nu niet weer te ontróoven is, danken wij aan onze »Vereeniging voor (noord)Nederlandsche Muziekgeschiedenis..." danken wij aan zoovelen als met het goud hunner wetenschap en het zilver hunner schatkist ons in staat gesteld hebben u aan te bieden, wat ge hier ontvangt.

Doch voor 't overige is het ons, en worde het *ieder* Nederlander, *duidelijk*, dat wij in dezen nog slechts aan »het begin van den aanvang" staan. Onbezweken volharding in het opdelven der bronnen en bescheiden, voor zooveel zij in openbare en bijzondere boekerijen en verzamelingen aanwezig zijn — geduldig doorsnuffelen onzer rijks-, provincie-, gemeente- en kerkarchieven — en bovenal ook trouwhartig onderzoek in familie-nalatenschap naar oudere muziekwerken, of naar aanteekeningen daartoe betrekkelijk, ziedaar! wat op historisch terrein in *ons* Land noodig is .... en slechts door veler, zéer véler medewerking is te verkrijgen! — Naauwkeurig navorschen in zooveel mogelijk àlle groote boekerijen en kunstverzamelingen van Europa naar de stemmen [2]) en partijen onzer oudere toonwerken en — na het verkrijgen òf der originalia òf van afschriften — 't in zóódanigen vorm uitgeven dier werken, dat het tegenwoordig geslacht die beoefenen en genieten kan, ziedaar! wat wij in het Buitenland te doen hebben .... en dat ènkel te bereiken is door een vorstelijk-mild ruilen van »goud voor roem!"

En waarlijk die ruil is voor ons Vaderland, — dat in de XVIde en XVIIde eeuw elke glorie op elk gebied verwierf, en tegenover geheel Europa handhaafde, doch aan wiens diadeem (zoo men meende) de parel der Toonkunst ontbrak — die ruil is, voor 't op nieuw ons bewust worden

---

[1]) Men vergelijke de mededeelingen betrekkelijk Obrecht (blz. 26) en Sweelinck (blz. 36) hierachter.

[2]) Van hoeveel gewigt reeds éen enkele stem kan zijn, is gebleken uit onze tenorpartij der Psalmen van Sweelinck (zie aldaar)! Zonder *dië* toch, ware ons misschien nimmer de hooge beteekenis van Sweelincks leven en werken in het oog gevallen.

van zelfstandige volkskracht... en voor het handhaven onzer nationaliteit tegenover het Buitenland — eene zoo begeerlijke en noodzakelijke, dat wel niemand, die er bij magte toe is, aarzelen zal, ons tot dat einde de slotsommen zijner wetenschap en nasporing... en de luttele geldsom zijner jaarlijksche bijdrage te verstrekken.

Ik veroorloof mij daartoe ook (en nogmaals) een regtstreeks beroep te doen op Neêrlands aanzienlijke, beschaafde en begaafde Vrouwen en Jonkvrouwen! Mogten alle het voorbeeld volgen van reeds zoo vele, als aan onze Naamlijst van Beschermers en Leden (zie blz. 135 hierachter) een eigenaardig sieraad geven.

IV.

Over de ordening en inrigting van dit Jaarboek heb ik slechts weinig te zeggen. Het geeft mededeeling van al wat wij in die twee jaren vonden, betrekkelijk:

I. Componisten, toonkunstenaars, kunstvrienden en schrijvers over muziek (blz. 1—53); in *alphabetische* orde tevens *al* de namen (ten getale van 201) bevattende van hen, omtrent wie bijzonderheden voorkomen in de overige afdeelingen van het Jaarboek.

Behalve deze hebben wij sedert januarij 1871 nog in den Navorscher gewaagd van ongeveer 125 hier niet genoemden — en mogten wij voor de Naamlijst (zie de noot op blz. 1) nog ruim 500 namen enz. bijeengaren.

II. Orgels, Organisten en Carillonneurs (blz. 53—69) bevattende, behalve berigten over eenige personen, aanteekeningen betrekkelijk:

III. Instrumentmakers (blz. 69). Slechts één artikel. — Met blijdschap echter kan ik melden, dat mijn medebestuurder Boers ernstig bezig is aan eene geschiedenis onzer instrumenten en van hunne vervaardigers.

Wie hem bouwstoffen kan leveren, doe het!

IV. Kerkzangers (blz. 70—78). Behalve alweder de nadere aanwijzing van eenige personen, nog behelzende:

V. Muziekdrukkers en Uitgevers (blz. 79—91). Eene Lijst van p. m. **460** personen of firma's, die van 1548 tot 1800 ten onzent muziekwerken of geschriften over muziek hebben uitgegeven of gedrukt.

VI. Portretten (blz. 92—101). Beschrijving der portretten van **56** noord-nederlandsche kunstenaars of schrijvers over muziek.

VII. Medailles en Gedenkpenningen (blz. 104—109); waarvan slechts **12** te vermelden vielen.

VIII. Verscheidenheden (blz. 110—121), en wel:

IX. Lijst van noord-nederlandsche muziekwerken en geschriften welke onze Boekerij (door Aankoopen of Geschenken) verworven heeft, of die in bruikleen ter onzer beschikking zijn; — als anonyma, of volgens de namen der auteurs, alphabetisch gerangschikt onder de hoofden:

en welke reeds tot p. m. 450 nummers geklommen is.

Er zijn onder 't geen we door aankoop (of doen afschrijven) magtig werden van 't verloren gewaande... maar thans terug gevondene, of nieuw ontdekte — werken van onschatbare waarde voor de kunstgeschiedenis onzes Lands. Wie 't Jaarboek aandachtig napluist, zal het al spoedig ontdekken, maar ik kan mij toch niet onthouden (óok wijl 't zooveel moeite en zooveel geld gekost heeft om ze te verkrijgen!) hier reeds te wijzen op 't geen we — behalve de beroemde Mis »Fortuna desperata" van Obrecht en de, tot nog toe onbekende, voortreffelijke Madrigalen van Cornelis Schuyt (zie omtrent laatstgenoemden Nav. XXI, blz. 30 en blz. 252) — verworven hebben van onzen SWEELINCK.

Immers terwijl men, nog in den jare 1868 moest vreezen, dat — behalve 't geen *wij* bezaten :» 't Regina Coeli... de tenorpartij der Pseaumes... de alt- en baspartij van een madrigaal in de Nervi d'Orfeo — en een 4-stemmige Canon: Vanitas vanitatum," in 1842 door dr. Kist in facsimile meêgedeeld naar een handschrift in een Album amicorum (toebehoorende aan F. A. Ridder van Rappard) — àl wat Sweelinck gewrocht had, voor altijd verloren was, bezitten wij thans van hem, behalve 't zoo even genoemde:

1°. Zijn uitnemend theoretisch werk „Compositions Regeln": met een toelichtenden arbeid van Reincke; zie hierachter blz. 40 (Handschrift uit de Hamburger bibliotheek);

2°. Zeven orgelstukken, het fundament waarop de nieuwe orgelkunst rust — (Handschrift uit het graauwe klooster te Berlijn). Wij hebben 't werk, dat de bewondering, ja 'k mag wel zeggen de geestdrift van alle deskundigen heeft gewekt, doen graveren, uitgeven en aan onze Beschermers ten geschenke gezonden.

3⁰. Dertig zesstemmige psalmen: uitgave met tekst van Lobwasser (Afschrift van een exemplaar in de Koninkl. biblioth. te Berlijn);

4⁰. Een 5-stemmig lofgezang aan de Drieëenheid, uit een verzamelwerk van Profius (Brandenburg a/d Havel bibliotheek);

·5⁰, Een 8-stemmig Bruiloftslied ter eere van Johannes Stobaeus (Koningsberger bibliotheek).

6⁰. Een, door Stobaeus met nieuwen *geestelijken* tekst voorzien, 5-stemmig bruiloftsgezang op Paris en Helena (Koningsberger bibliotheek).

7⁰. Een 4-stemmig en een 5-stemmig Chanson uit het verzamelwerk „Le Rossignol musical'' (Dantziger bibliotheek):

8⁰. Een 3-stemmige Canon in diapasone: „Beatus qui" (Brusselsche bibliotheek).

en:

9⁰. Twee Canons: éen 4-stemmige „Sine Cerere", en éen 3-stemmige, *zonder* Tekst, gemaakt „ter eeren des vromen Jongkmans Henderich Scheytman" (Hamburger bibliotheek). [1]

Bovendien zijn wij eindelijk (en de belegering van Parijs lag er tusschen!) geslaagd in 't uit de parijsche bibliotheek verkrijgen van een afschrift der stemmen, die aan het exemplaar van de »Cantiones Sacrae" der berlijnsche bibliotheek ontbraken; en zullen dus weldra *compleet* hebben:

10⁰. Joannes Petri Swelingii organista Amsterodamensis Cantiones Sacrae etc. Antwerpiae, 1619: 37 *vijf*-stemmige gezangen: — waarvan toen bleek, dat *ons* „Regina Coeli" no. 33 was (deels uit de Berlijnsche... doch de quinta vox en de bassus continuus uit de Parijsche bibliotheek — en thans, tot bewerking in nieuwen partituurvorm, in handen van Eitner!).

Behalve deze hebben wij nog uitzigt op:

11⁰. „Jan Peter Sweelincks. Des weitberümbten Musici und Organisten zu Ambstelredam in Hollandt Vierstimmige Psalmen u. s. w." (uit de bijzondere verzameling van een zwitserschen kunstvriend).

Bovendien uit dezelfde verzameling op:

12⁰. Rimes Françoises et Italiennes, 11 twee-, 16 driestemmige liederen en 1 vierstemmig.

---

1) Men zie de breedere beschrijving van al deze, hier van 1⁰. tot 13⁰. aangeduide werken van Sweelinck op blz. 40—47 hierachter.

En eindelijk vonden wij — doch helaas ènkel — de *Tenor*partij van een, tot heden onbekend gebleven, 5-stemmig »Bruiloftslied," door Sweelinck vervaardigd ter eere van zijn beminden leerling Jacob Praetorius (Schulz), als:

13°. Canticum nuptiale etc. (Hamburger bibliotheek).

Voeg ik ten slotte daarbij de kostelijke, maar ook kostbare, copij in olieverw die wij verwierven van:

14°. Sweelincks portret uit den jare 1606 (Darmstadtsche Galerij);

dan zal ik wel niet behoeven aan te toonen hoe onze schatkist door dat alles is uitgeput, en hoe ernstig wij er op moeten aandringen, dat elk, die er toe in staat zij, haar weer helpe vullen. — Méer toch dan wij nu reeds verwierven, is misschien nog te vinden, indien wij het plaatselijk onderzoek in de uitheemsche bibliotheken krachtig kunnen voortzetten.

Dat echter ook óns Land nog menig bouwsteen voor Muziekgeschiedenis oplevert, blijkt uit de Geschenken die evenzeer onder n°. IX. vermeld zijn. Wij danken daarvoor met levendige erkentenis, en hopen, dat het goed voorgaan, wèl volgen doe.

Wat te vinden is voor hem die zoeken wil, heeft mij (zij 't ook op ander gebied) de boekerij der Maatschappij t. b. d. Geneeskunst geleerd. Ook daarvan ben ik vele jaren Secretaris geweest, en ook dáarvoor heb ik in der tijd een bede gerigt aan allen die ons wat schenken konden. Die stem vond allerzijds gehoor... elk gaf (en vaak dankbaar dat hij er plaats door won!) wat hij aan oudere werken en vlugschriften bijeen had.... en thans is die bibliotheek aan volledigheid — ook in 't zeldzaamste! — de rijkste in ons Vaderland.

Dit kan ook de bibliotheek voor Muziekgeschiedenis worden, *indien* thans deze bede gehoor vindt.

Alles wat tot onze oudere muziekgeschiedenis betrekking heeft is ons welkom! Ook het schijnbaar onbeduidendste heeft voor *ons* waarde (vaak brieven, aanteekeningen catalogi, overdrukjes, losse bladen en vooral afzonderlijke zangstemmen en zangboeken de grootste!) en kan op 't spoor brengen aanvullen of voltooijen.

Zoo zij dan aller oog geopend tot opsporen, aller hand tot mildelijk schenken!

Wij zijn 't reeds verpligt aan zoovelen in den Lande als de *nationale* belangrijkheid onzer poging hebben ingezien en met bijna ongekende geestdrift hebben begroet en gesteund. Doch méer nog zijn wij 't verpligt aan het Voorgeslacht, 't geen ons een erfdeel naliet, dat ook in muzikalen rijkdom, ons naast, ja boven de schatrijkste stelt. Allermeest echter zijn wij 't verpligt aan de Toekomst van ons Volk: opdat het zich in elke rigting bewust kunne worden eene Natie te zijn die een Verleden heeft als weinige, maar daardoor ook een schuldpligtigheid die — wanneer wij met ziel en zin haar te kwijten trachten... Europaas eerbiedenis tot onwrikbaren grondslag zal maken van Neêrlands nationale zelfstandigheid.

Elk bedenke dus, dat ieder ongebruikt uur alligt onherstelbaar verlies brengt, en dat, nu wij ten langen leste de hand aan het werk hebben geslagen, de oud-Nederlandsche Meesters, zoowel als de thans levende europeesche kunstgeleerden, ons met recht toeroepen: *noblesse oblige!*

Ten slotte geven wij als:

X. De Naamlijst der Beschermers en Leden, voor zooveel wij weten of vermoeden dat ze zijn zal op 1 Januarij 1872: — vermoeden, omdat we hopen, zoo ons Jaarboek nog vóór die dagteekening het licht ziet, dat die Lijst, als wij haar dàn nog moesten opmaken *ten allerminsten* het dubbel getal namen zou bevatten! Want wij herhalen het (en zullen 't herhalen zoolang het dit behoeft):

dat ons pogen ijdel (en alsdan een schimp voor onze Natie) zal zijn, zoo niet èlk beschaafde en gegoede in den Lande ons wetenschappelijk, feitelijk en geldelijk steunt en helpt."

Zij 't de éénige herhaling in dit jaarboek (uit den aard der zaak, en van de zamenstelling en ordening dezer bladen, zult gij er méérdere vinden, waarvoor ik verschooning vraag!) die u van harte welkom is, en u in *woord* en *daad* met ons noopt uit te roepen: »vivent les geux!"

Amsterdam, 10 December 1871.

J. P. HEIJE,
Secretaris.
